
NEMZETKÖZI SZEMLE

Drago Košmrlj

ENVER HOXHA SZÉLMALOMHARCA JUGOSZLÁVIA ELLEN

„Jugoszlávia nemzeteinek és nemzetiségeinek, a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaságnak, létérdekeinknek csakis a független, szuverén, szilárd Albán Népköztársaság és az ilyen Albániával való sokoldalú jószomszédi együttműködés felel meg. Hazánk, éppúgy, mint minden más országgal, Albániával is kész együttműködni minden téren, ahol közös érdekeink vannak. Nem engedjük meg azonban, hogy az albán vezetőség kihasználja ezt a készséget, mint ahogy az elmúlt években a Jugoszlávia elleni propagandatevékenységével, a hírszerző szolgálat tevékenységével, az illegális irredenta szervezetek létrehozásával, az ellenforradalmi, irredenta akciók szításával, az albánoknak a szerbek, crnagoracok, macedónok és Jugoszlávia más nemzetei ellen irányuló, sovinszta gyűlöletének szításával tette.”

Elmondhatjuk, hogy Miloš Minić elvtársnak, a JKSZ Központi Bizottsága 1981. november közepén tartott 22. ülésén elhangzott szavai kifejezik a Jugoszlávia és Albánia közötti viszony mostani állapotának lényegét, illetve meghatározzák a szomszédos Albániával folytatandó együttműködési politikánk kiindulópontját.

Ezenfelül hazánk élénk nemzetközi tevékenysége is ékesen igazolja nemcsak az Albániával, de a más országokkal kialakított kapcsolataink vezérmotívumát és az idevonatkozó álláspontunkat is. A jugoszláv külpolitika legfőbb ismertető jege, hogy hazánk minden ország felé — akár szomszéd, akár sem, el nem kötelezett vagy tömbtag, szocialista vagy kapitalista, nagy vagy kicsi — egyforma politikát folytat, mégpedig az elnemkötelezettségét. Hazánk a földrajzi helyzet és a társadalmi tartalom különbözőségére való tekintet nélkül minden országgal a függetlenség, az egyenrangúság és a szuverenitás, a más országok belügyeibe való be nem avatkozás elvén működik együtt. A világ békeszerető erőinek mély meggyőződése szerint ez a politika kínálja az egyetlen lehetőséget arra, hogy az emberiség megmeneküljön az új háború veszélyétől, és hogy valamennyi ország között termékeny együttműködés bontakozzon ki.

Jugoszlávia egész külpolitikájában központi helyet kapott az a törekvés, hogy sokoldalúan fejlesszük együttműködésünket a szomszédos országokkal. Mivel az ember barátait megválogathatja, de szomszédait nem, így minden országnak a szomszédos országok iránti viszonya a legmegbízhatóbb értékmérője egész külpolitikájának. Mindezt teljes mértékben elmondhatjuk arról a politikáról is, amelyet Jugoszlávia az egész háború utáni időszakban a szomszédos Albán Népköztársaság irányában folytatott.

Segítség a felszabadító mozgalomnak

A háború utáni időszakban a jugoszláv—albán viszony két jelentős szakaszon ment át. Az első szakaszt a politikai, a társadalmi-gazdasági élet és az élet minden más területén való sokoldalú együttműködés alapjainak lefektetése jellemzi. Elmondhatjuk, hogy ez már az albán nép fegyveres felkelésének első napjaiban megszületett. Minden jel arra mutatott, hogy a két szomszédos ország népei között egészen más viszony alakul ki, mint amelyet az első világháború után a burzsoá Jugoszlávia Albánia népével és a kosovói albán kisebbséggel kiépített. Nem kell külön emlékeztetnünk arra, hogy a régi Jugoszlávia a nemzeti és társadalmi kizsákmányolás példája volt.

Ezért elmondhatjuk, hogy a két ország közötti együttműködés kezdeit már a második világháború idején folytatott antifasiszta harcban megtaláljuk. Az albán felszabadító háború történelme számos bizonyítékát jegyezte fel annak, hogy a jugoszláv párt sokoldalúan támogatta az albániai felszabadító mozgalom kibontakozását, az albán nép kommunista pártjának és népi hadseregének létrejöttét és az új népi hatalom megteremtését. Éppen ez a tény, valamint az, hogy a háború folyamán mindkét országban mélyreható társadalmi változás játszódott le, és hogy mind a két országban a munkásosztály, valamennyi haladó demokratikus erő került uralomra, lehetővé tette, hogy a háború befejeztével új alapra helyezzük a két ország népe közötti sokoldalú és baráti együttműködést.

Ennek jelei megmutatkoztak már az új Jugoszlávia és az új Albánia szabad életének első napjaiban. Jugoszlávia sokoldalúan támogatta Albánia új népi államát és ezen népi hatalom letéteményeseit a bel- és külpolitika valamennyi területén. Ezt a támogatást még jelentősebbé tette az a körülmény, hogy a minden tekintetben elmaradott Albánia súlyos károkat szenvedett a háborúban és ezért segítő kezet kellett neki nyújtani. Ezenkívül az új Albániának kemény küzdelmet kellett vívnia nemzetközi elismeréséért és integritásának megőrzéséért, mivel az albániai ellenséges erők mindezt közvetlenül veszélyeztették. A Görögországban hatalomra kerülő monarcho-fasiszta rendszer nyíltan magáénak követelte Albánia görög kisebbséggel lakott déli részeit.

Éppen a fenti indítékok születték az első nemzetközi szerződést, amelyet az új Albánia egy külföldi országgal kötött, mégpedig a Jugoszlá-

viával kötött barátsági, kölcsönös együttműködési és segélynyújtási egyezményt, amely nemcsak a két balkáni, a szocialista építés útjára lépő ország jövőbeli együttműködésének az alapkövét helyezte el, hanem egyben szilárd támogatást nyújtott az albán nép függetlenségének és szuverenitásának. Ez az egyezmény számos más egyezmény és szerződés kiindulópontja lett, amelyek Jugoszláviát és Albániát szilárd és baráti szövetségbe fűzték. A sok egyezmény közül érdemes megemlíteni azokat a gazdasági megállapodásokat, amelyek révén Albánia és Jugoszlávia közös tervet készített a két ország gazdasági és egyéb fejlődésének meggyorsítására. Ezek a tervek és megállapodások adtak alapot Albánia ipari, tudományos, közoktatásügyi, kulturális, illetve társadalmi fejlődésének. Jugoszlávia ezzel kötelezettséget vállalt, hogy pénzzel és szakemberrel is segíti Albániát, és ezzel lehetővé teszi az ország iparosítása és korszerűsítése nagy horderejű terveinek megvalósítását. A két ország közötti együttműködés első éveiben szilárd megállapodások alapján számos objektum építése kezdődött meg. Albánia ennek köszönheti első vasútvonalát, első vízi erőművét és cukorgyárát, valamint azokat a berendezéseket, melyek révén az országban először kezdtek ipari növényeket termesztetni stb.

Hasonló jelentőségű volt azonban az a segítség is, amelyet Jugoszlávia az első háború utáni években nemzetközi téren nyújtott Albániának. Az Olaszországgal Párizsban 1947-ben megrendezett békekonferencián a nyugati országok nem akarták Albánia számára elismerni a fasiszta agresszió áldozatának státusát, hanem támogatták a görög képviselőknek azt a követelését, hogy Albánia déli részét csatolják Görögországhoz. Az ellenfelekkel szemben a jugoszláv diplomácia Albániát védte.

A jugoszlávellenes kampány kezdete

Jugoszlávia ezen elvszerű és baráti politikájával szemben azonban már akkor megindult az albán nacionalista körök támadása. Egyes akkori albán vezetők szavakban dicsérték Jugoszlávia sokoldalú segítségét, mert tudták, hogy az albán nép örömmel fogadja Jugoszlávia baráti politikáját, valójában azonban mindent megtettek, hogy a nép előtt eltitkolják a Jugoszláviával való együttműködés jelentőségét, és ahol csak lehetséges, megzavarják ezt az együttműködést. Az effajta kétszínű politikának egyik hordozója Niko Spiru gazdaságügyi miniszter volt, de sokoldalú támogatást kapott Enver Hoxhától, az albán párt és állam vezetőjétől is. A bizalmatlanság és rosszhallás ilyen tünetei ellenére nyilvánvaló volt kezdetől fogva, hogy ez a politika az albán pártvezetőség zömének, külön pedig a legszélesebb néptömegeknek a teljes és föltétel nélküli támogatását élvezti, mivel a Jugoszláviával való ilyen együttműködésben saját fejlődésük és biztonságuk zálogát látták.

Nem vitás, hogy az Európában és a világon, ennek alapján a Balkánon is a második világháború után lejátszódott változásoknak köszön-

hetően Jugoszlávia helye és szerepe az antifasiszta háborúban és a háború utáni fejlődésben objektív lehetőséget nyújtott a balkáni népek közötti olyan új viszony kibontakozásához, amelyről a balkáni népek szabadságának, fejlődésének és függetlenségének legnevesebb harcosai a múltban csak álmodni mertek. Egyes balkáni népek második világháború utáni törekvéseinek kifejezése volt az eszme is, hogy ezen a területen nagyobb állami közösségek jöjjenek létre. A barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási egyezményen, a gazdasági tervek összehangolásán, a vámok és a vízumkényszer megszüntetésén stb. alapuló jugoszláv—albán együttműködésnek valójában a balkáni népek mind nagyobb fokú közeledése egyedül helyes és demokratikus útját kellett volna kijelölnie.

A régi kizsákmányoló rendszereket fölszámoló független népek törekvéséből fakadó együttműködés természetes fejlődésének azonban durván véget vetett az az esemény, amely mély nyomokat hagyott az egész nemzetközi munkásmozgalomban — a Tájékoztató Iroda 1948. évi határozata. Amint a történelem már régen bebizonyította, e határozat — amely súlyos és durva vádak és sértéseket tartalmazott a jugoszláv párt és vezetőség ellen — alapvető célja az volt, hogy Jugoszláviát mindenáron alárendelje a sztálini politika nagyhatalmi érdekeinek.

A Tájékoztató Iroda határozatával a jugoszláv—albán viszony új szakaszba lépett, amely kis változással ma is tart. Az albán vezetőség, illetve e vezetőségnek nacionalista szárnya Enver Hoxha vezetésével, bekapcsolódott a hazugságok és rágalmak fékevesztett jugoszlávellenes kampányába. A jugoszláv—albán együttműködés minden addigi nyilvános dicséretével és a jugoszláv segítség jelentőségének hangsúlyozásával szemben az albán vezetőség azzal kapcsolódott be a Tájékoztató Iroda jugoszlávellenes kampányába, hogy egyszerre csak Jugoszláviát imperialista és trockista államnak próbálták föltüntetni, amely a háború alatt és a háború után ki akarta zsákmányolni Albániát, szabadságára, függetlenségére tört. Azt a támogatást, amelyet a jugoszláv párt a háború egész időszaka alatt az albán pártnak és Albánia felszabadító mozgalmának nyújtott, most egyszerre úgy kezdték beállítani, mint a „jugoszláv trockisták” kísérletét, hogy durván beavatkozzanak Albánia belügyeibe, azzal a hátsó szándékkal, hogy az albán pártot letérítsék a helyes marxista útról.

Az albán kormány egyetlen tollvonással megsemmisítette a Jugoszláviával való együttműködés valamennyi eredményét, azzal, hogy egyoldalúan, ok nélkül felbontott minden egyezményt és megállapodást, úgy állítva be, hogy azokkal Jugoszlávia alá akarta rendelni Albániát és gazdaságát. Csak az 1946-ban Enver Hoxha belgrádi látogatásakor aláírt barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási egyezményt hagyták hatályban, habár ezt az egyezményt lépten-nyomon megszegették Jugoszlávia és vezetői, főként pedig a Tito elvtárs ellen folytatott nyílt ellenséges kampánnyal. Jugoszlávia később is néhány alkalommal felhívta az albán kormány figyelmét arra, hogy nem lehet nyílt ellenséges politikát folytatni és ugyanakkor hatályban tartani a barátsági egyez-

ményt. Ezért a jugoszláv kormány felhívta az albán kormányt, hogy az 1946. évi egyezmény szellemében térjen vissza a Jugoszláviával való együttműködés politikájára, különben Jugoszlávia magára nézve nem tartja kötelezőnek ezt az egyezményt. Az albán vezetők ilyen eljárásának átlátszó célja volt: biztosra vették, hogy a sztálini nyomás megdönti Titót és Jugoszláviában az úgynevezett „egészséges erőket” segíti majd hatalomra, így aztán a fel nem bontott barátsági egyezmény rögtön új szerepet kaphat a Jugoszlávia új vezetőségével való együttműködésben. A történelem azonban bebizonyította, hogy milyen téves volt ez a számítás.

A Jugoszlávia ellen foganatosított sztálini intézkedésekben Albánia vezetősége külön, igen fontos helyet és szerepet kapott. A jugoszláv—albán viszonyok tényeinek demagóg meghamisításával Jugoszláviát a világgözüvélemény előtt úgy akarták beállítani, mint olyan országot, amely ki akarja használni a kis szomszédos Albániát, amely nem képes szembe szegülni ezzel a kizsákmányolással. Sztálin ezt a szerepet szánta Albániának. Ebben a keretben valamennyi nacionalista nagyalbán elem külön helyet kapott a jugoszlávellenes kampányban, és a Kosovón lévő albán nemzetiségről azt kezdték állítani, hogy a „Tito klikk” kizsákmányolja. Már ekkor jelentkezett annak első nyílt követelése, hogy Kosovót csatolják Albániához és hozzák létre a nagy Albániát.

Az új szövetségek

Mivel az albán kormány megszakított minden kapcsolatot Jugoszláviával és ezzel elzárkózott minden további gazdasági és másfajta együttműködés elől, új barátot, a gazdasági segély új forrását kellett felkutatnia, mivel Albániának elmaradottsága miatt a gyorsabb fejlődéshez támasztékra volt szüksége. Ez az új barát, amely felé az albán politika fordult, a Szovjetunió volt. Ennek ára a sztálini politika iránti hűség hangoztatása, a jugoszlávellenes kampányban való aktív részvétel volt. Ez a kampány — annak felismerésével, hogy Tito Jugoszláviája nem hajt fejet a nyomás előtt — hónapról hónapra mind durvább formát öltött, sőt az erőszakkal való nyílt fenyegetőzéssé fajult. Az albán kormány rágalomhadjáratot folytatott Jugoszlávia ellen, kémeket csempészett be hazánkba, kémeket toborzott a kosovói albán nemzetiség tagjai közül stb. Igen aktív volt a jugoszláv határ súlyos megsértésében és a jugoszláv határőrök elleni támadásokban is. A jugoszláv kormány által 1951-ben nyilvánosságra hozott Fehér Könyv adatai szerint mindössze három év alatt, 1948-tól 1950-ig, az albán határőrök háromszáz különféle incidenst és határsértést robbantottak ki. Az albán vezetőség addig ment a jugoszlávellenes kampányban, hogy lehetetlenné tette tiranai követségünk munkáját, megtiltotta az orvosi segélyt a szövetség tagjainak, ok nélkül kiutasította a követség egyes alkalmazottait. Jugoszlávia minden tiltakozása ellenére az albán kormány folytatta ezt a tevékenységet.

A Jugoszlávia befolyása elleni sztálini harc egyik formája és az egyik kísérlet arra, hogy az országokat megakadályozzák önállóságuk és szocialista átalakulásuk sajátos útjának kialakításában, az volt, hogy Kelet-Európa valamennyi országában bírósági tárgyalásokat szerveztek a legnevesebb vezetők ellen, azok ellen, akikben nem láttak elég biztosítékot arra, hogy a sztálini politikát fogják folytatni. E tekintetben is Albánia vállalkozott az előrs szerepére és az úgynevezett titói kémek első bírósági komédiáját Tiranában rendezték meg, halálra ítélve a kis létszámú albán munkásosztály egyik legnevesebb képviselőjét, Koci Xoxet. Azzal vádolták, hogy a „jugoszláv trockisták” utasítására az albán párt és az albán állam függetlensége ellen dolgozott. Koci Xoxe mellett az enveri tisztogatások áldozata lett az albán felszabadító mozgalom számos neves vezetője és az albán párt sok neves tagja. Kivégezték vagy súlyos börtönbüntetésre ítélték mindazokat, akik a múltban Jugoszlávia barátai voltak és síkraszálltak a Jugoszláviával való szoros együttműködésért. Az erőszak ilyen politikájának példaképét Enver Hoxha Sztálinban találta meg, akinek mint az albán nép legnagyobb és halhatatlan barátjának Tirana szívében nagy emlékművet emeltek.

Sztálin 1953-ban bekövetkezett halála, főleg pedig a sztálini személyi kultuszt elítélő XX. kongresszus után a szovjet—albán viszony mind jobban elhidegült, habár a Szovjetunió új vezetősége Hruscsovval az élen mindent megtett, hogy Albániát — nagy stratégiai jelentősége miatt — megtartsa a Varsói Szerződés tagállamának.

Mind szemmel láthatóbbá vált azonban, hogy a Jugoszláviával való viszony normalizására tett szovjet kezdeményezések, a Tájékoztató Iroda jugoszlávellenes politikája téves voltának legalább részleges elismerése megzavarja a szovjet—albán viszonyt és a hatvanas évek elején végül is szakadáshoz vezetett a Szovjetunióval. Két oka is volt annak, hogy az albán vezetők a Szovjetunióval való baráti kapcsolatok megszakításáig mentek. Az első és a fő ok az volt, hogy a Szovjetunió igyekezett normalizálni viszonyát Jugoszláviával, 1955-ben és 1956-ban aláírta a belgrádi és moszkvai nyilatkozatot, beleegyezett abba, hogy új, demokratikus elveket fogadjon el az egyes pártok és szocialista országok közti viszonyban. A másik ok pedig az volt, hogy a Szovjetunióban és más kelet-európai országokban megkezdődött a sztálini személyi kultusz felszámolása, ami magával vonta a sztálini tisztogatás és a „titóisták” bírósági komédiája áldozatainak rehabilitálását.

Sem az egyik, sem a másik ok nem erősítette Enver Hoxha sztálini típusú rendszerének pozícióit, azt a rendszert, amely azután szilárdult meg Albániában, hogy az ország 1948-ban áttért Sztálin és a nagyhatalmi érdekek nyílt támogatására. Enver Hoxha számára a Jugoszláviával való szembeni hibák elismerése saját pozícióinak gyengítését jelentette volna. A Jugoszláviával szembeni politika megváltoztatása pedig megkövetelte volna annak feladását, amire az albán vezetőség addig esküdött, köztük a sztálinizmussal való szakítást is. Mint ahogy Veljko Micunović, hazánk egykori szovjetunióbeli nagykövete: Moszkvai évek

1956—58. c. könyvének 273. oldalán írja: „Az albánoknál kétely, sőt félelem jelentkezett az SZKP XX. kongresszusa után. Az albán vezetőség attól tartott, hogy a sztálini személyi kultusz felszámolásának politikája kiterjed Albániára is.” Márpedig ez az albán viszonyok között azt jelentette volna, hogy el kell ítélni Enver Hoxha bel- és külpolitikáját, elsősorban pedig azt, hogy ártatlannak kell elismerni mindazokat, akiket a rendszer a „titóista kémekek és bérencek” vádjával halálra ítélt. Kiderült volna az is, hogy Enver Hoxha bűnös Koci Xoxe halálra ítéeléséért.

Szakítás a Szovjetunióval

A szovjet—jugoszláv viszony normalizálásának kezdetén Enver Hoxha habozott, sőt szükségesnek mondotta a Jugoszláviával való viszony normalizálását. A tiranai pártszervezet ilyen irányú határozatot is hozott. Nem kellett azonban sokat várni arra, hogy Enver Hoxha ismét heves jugoszlávellenes kampányba kezdjen, aminek következményeként új tisztogatás kezdődött az albán vezetőségben és a párt soraiból ismét eltávolították mindazokat, akik hajlamosak voltak, vagy éppen követelték a Jugoszláviával való viszony javítását. Enver Hoxhának nagyon jól jött az, hogy az 1956. évi magyarországi események után ismét elhidegülés következett be a jugoszláv—szovjet viszonyban. A sztálini személyi kultusz elleni folyamat akadozása, majd leállása a Szovjetunióban megkönnyítette a sztálinista erők újbóli megszilárdulását Albániában.

Ezek után nem kellett sokáig várni arra sem, hogy véglegesen megszakítsák a baráti viszonyt a Szovjetunióval. Ekkor lépett a színpadra Kína, amely egy időre átvette a revizionizmus elleni és ezzel a jugoszláv párt politikája és vezetősége elleni harc zászlaját. A kommunista mozgalomban mind jobban elmélyült a szakadék a két legnagyobb szocialista állam és a két legnagyobb párt, Kína és a Szovjetunió között, ami árnyékot vetett a kommunista mozgalmon és a szocialista országok között kialakuló egész viszonyra. A kommunista pártok 1957. évi értekezlete azt a feladatot kapta, hogy valamilyen szintézist teremtsen a két stratégia, a kínai és a szovjet elképzelés között, szintézisbe hozza a békés koegzisztenciának akkoriban Hruscsov által hirdetett politikáját és a kínai vezetők által követelt kíméletlen antiimperialista és antirevizionista harcot. A szintézis azonban nem sikerült, mert túl nagy volt a két ország közötti tényleges és mély nézeteltérés, úgyhogy a kínai és a szovjet érdekek összehangolása nehezebbnek és bonyolultabbnak bizonyult, mint kezdetben hitték. Kínának, mint nagy országnak, nem tetszett Hruscsovnak az a törekvése, hogy országát és pártját tegye az egész szocialista világ és kommunista mozgalom vezetőjévé. Ezzel szemben Kína arra törekedett, hogy átvegye a kommunista mozgalom központjának és a „tisztá marxizmus—leninizmus” igazi erődítményének szerepét.

Ezek a kínai álláspontok nagy vonzóerővel bírtak az albán vezetők számára és Albánia hamarosan szoros szövetségbe került Kínával, amely rövid időre Albánia egyetlen gazdasági és másfajta segélyezője lett. 1961 őszén az albán vezetőség heves szovjetellenes kampánya miatt a szovjet kormány megszakította a diplomáciai kapcsolatot a Varsói Szerződés addigi tagjával és a jugoszlávellenes kampány annak idején leghűségesebb szövetségeseivel. Az albán gazdaság a messzi Kínával való együttműködés felé orientálódott, úgyhogy 1964-ben az albán külkereskedelemnek majdnem fele, pontosabban 46 százaléka, Kínával bonyolódott le. Az albán—kínai barátság és együttműködés egész időszaka alatt Albánia folytatta a jugoszlávellenes kampányt, támadva a szocialista öngazgatás rendszerét, azt állítva, hogy az a kapitalizmus rejtett formája, még hevesebb rohamokat intézve az elnökkötelezettség politikája ellen. Az albán vezetőség azt a szerepet tulajdonította magának, hogy ő védi a marxizmus—leninizmus tisztaságát és ennek keretében a jugoszlávellenes kirohanásokat a korszerű revizionizmus ellen az ideológiai harc alkotórészének minősítette. Ugyanakkor az albán vezetők egyetlen alkalmat sem szalasztottak el annak hangoztatására, hogy Jugoszlávia az albán nép legnagyobb ellensége. Néhány alkalommal azonban mégis előfordult — egyik ilyen 1968-ban a Varsói Szerződés csehszlovákiai beavatkozása volt —, hogy az albán vezetők szükségesnek nyilvánították a két ország biztonságának közös szavatolását.

Kína is ellenség lesz

A külpolitika harmadik nagy fordulatát 1978-ban hajtották végre az albán vezetők annak közvetlen következményeként, hogy megváltozott a kínai politika és egyben Kína álláspontja Jugoszlávia felé. Hua Kuo-feng új kínai vezető jugoszláviai látogatása és Tito elnök kínai útja ugyanis a két ország közötti új, sokoldalú, egyenjogú és baráti viszony kezdetét jelezte.

Az albán vezetőknek semmiképpen sem tetszett a kínai politikának ez a megváltozása. Ismét kiderült, hogy az új kínai álláspontokkal való egyetértés azt jelentené, hogy tévesnek nyilvánítják a Jugoszlávia ellen folytatott sokéves ellenséges politikát, felszámolják azt az alapkövet, amely 1948 óta beépült az albán politikába, tudva azt, hogy az egész jugoszlávellenes politika fő hordozója Enver Hoxha volt. E politika téves voltának elismerése éppúgy, mint a szovjet párt a XX. kongresszusán tette — azt jelentette volna, hogy aláássák Albánia sztálinista vezetősége hatalmának alapját. Ehelyett inkább a kínai vezetőséget is revizionistának nyilvánították, így aztán az albán párt magára maradt a marxizmus—leninizmus tisztaságának védelmében, annak hirdetésében, hogy Albánia úgyszólván az egyetlen igazi szocialista ország.

A Kínával való kapcsolat megszakításával Albániában egészen új helyzet alakult ki — egyetlen szövetséges és védnök nélkül maradtak.

Annál kellemetlenebb volt ez az albán vezetők számára, mert többé nem tudtak kihez gazdasági segítségért fordulni. Ugyanakkor nyilvánvalóvá vált, hogy több oldalról nyomást gyakorolnak majd Albániára, elsősorban Kelet jelentkezik majd azzal az óhajjal, hogy Albánia térjen vissza a Varsói Szerződésbe, amelynek kötelékéből az 1968. évi csehszlovákiai katonai beavatkozás kapcsán kilépett.

Albánia, a sztálinizmust „nemzetisítő” és a maoizmust „albánosító” ország arra törekszik, hogy független maradjon és ne kapcsolódjon egyetlen külföldi hatalomhoz se. A külföldi gazdasági segítség pótlására az ország belső életében még jobban kiélezték az egyenlősdi rendszerét, másrészt igyekeznek gazdasági kapcsolatba lépni számos országgal, akár a nyugat-európai országokkal, akár a szocialista országokkal, sőt számos földközi-tengeri és szomszédos állammal is.

Ebben a keretben Albánia nagyobb érdeklődést mutatott a Jugoszláviával való gazdasági együttműködés iránt, gépeinkért és ipari termékeinkért cserébe egyes nyersanyagokat és villanyáramot kínált. Ezenkívül Jugoszlávia késznek mutatkozott az Albániával való nagyobb horderejű gazdasági megállapodásra, mint például arra, hogy a Tirana—Skadar vasútvonalat összekapcsolják a jugoszláv, s ezzel az európai vasúti hálózattal.

Jugoszlávia ugyanis az albán vezetőség szakadatlan jugoszlávellenes hajszája ellenére is 1948 után sem szűnt meg szakadatlanul azon munkálkodni, hogy amennyire csak lehet, normalizálja a kapcsolatokat. Ezzel magyarázható, hogy Jugoszlávia sokáig nem is válaszolt az albán vezetők számtalan rágalomára, Enver Hoxha megannyi cikkére és röpiratára, amelyekben rágalmazta belső rendszerünket és egész külpolitikánkat.

A kosovói események

A tavalyi kosovói események azonban leleplezték, hogy semmiben sem változott az albán vezetőség jugoszlávellenes politikája, amely valójában durva beavatkozás Jugoszlávia belügyeibe. Amióta Albánia megszakította kapcsolatát Kínával és ezzel teljesen elszigetelte önmagát és súlyos gazdasági helyzetet teremtett, szükségessé vált, hogy az albán nép előtt igazolni próbálják a különféle gazdasági megpróbáltatásokat. Ezért hirdetik, hogy ezekért a csapásokért nem a sztálinista vezetőség népellenes politikája felelős, hanem a jugoszláv revizionisták Albánia ellen irányuló terve. Különösen 1978 óta igyekeznek az albán nép előtt ilyen fényben föltüntetni Jugoszláviát. Éppen ezért került mindinkább előtérbe az albán vezetők jugoszlávellenes politikájának nacionalista, nagyalbán jellege. Az úgynevezett Prizreni Liga — amely a török uralom alatti albánok 1878-ban létrejött első szervezete volt — 100. évfordulójától kezdődően felmelegítették azt a követelést, hogy csatolják Albániához Kosovót és Jugoszlávia más albánlakta vidékét. Kosovót tisztán albán területként igyekeznek föltüntetni és szakadatlanul szítják a szer-

bek és a csnagoraiak elleni gyűlöletet. Jugoszláviát úgy állítják be, mint a népek, elsősorban az albán nép börtönét. Jugoszláviának az Albániával, mint a jugoszláviai albán nemzetiség anyaországával való együttműködés iránti nyitottságát az albán vezetők arra használták ki, hogy gyűlöletet szítsanak Jugoszlávia nemzetei ellen és serkentsék a Jugoszlávia szuverenitása és integritása ellen irányuló tevékenységet. Mindez kifejezésre jutott a tavalyi kosovói ellenforradalmi események során, amelyek támogatást kaptak a hivatalos albán propagandától.

Mindebből csak egy következtetés vonható le, amelyet a JKSZ Központi Bizottságának 22. ülése le is vont: „A Tájékoztató Irodával való 1948. évi vizsályunk óta az albán vezetőségnek Jugoszlávia ellen folytatott politikája nem változott lényegesen. Ez idő alatt Albánia megváltoztatta legfontosabb szövetségeseit, de Jugoszláviával szemben megtartotta ugyanazt az álláspontját — ellenséges magatartását hazánk egész kül- és belpolitikájával szemben, öngazgatási rendszerünkkel és el nem kötelezett politikánkkal szemben.”

A két ország közötti kapcsolat ilyen alakulása és a mostani albán vezetőség ilyen álláspontja ellenére Jugoszlávia számára Albánia szomszédos ország marad, amely iránt mindig a Központi Bizottság 22. ülésének határozatában foglalt álláspontot valljuk: „Jugoszlávia és Albánia sokoldalú és termékeny jószomszédi együttműködése lehetséges és összhangban áll a két szomszédos ország objektív távlati érdekeivel. Kölcsönös erőfeszítéssel lehetséges ezen együttműködés fejlesztése és erősítése. Ennek feltétele azonban az, hogy az albán kormány Jugoszlávia felé föladja a kétvágányon folytatott politikáját, azt, hogy egyrészt gyakran egyoldalú érdekekből kiindulva elfogadja a gazdasági, kulturális és másfajta együttműködést, másrészt, hogy beavatkozzon Jugoszlávia belügyeibe és támogassa az irredenta szervezeteket és akciókat.”

Fordította *Bálint István*